

การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาส
วัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก

นายจักรพร สุวรรณนคร

ศูนย์วิทยพัทยาการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2625-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A CONJECTURE OF ARCHITECTURAL STYLE OF BUDDHVAS ZONE IN WAT ARANYIG,
PHITSANULOK PROVINCE

Mr. Jakapom Suwannakorn

คณาจารย์วิทยาลัยบูรพคดีศึกษา
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture Program in Architecture

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Department of Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2625-9

นายจักรพร สุวรรณนคร : การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสวัดอรุณ
จังหวัดพิษณุโลก. (A CONJECTURE OF ARCHITECTURAL STYLE OF BUDDHVAS
ZONE IN WAT ARANYIG, PHITSANULOK PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์
หม่อมราชวงศ์แฉ่งน้อย ศักดิ์ศรี, อ.ที่ปรึกษาร่วม : นาวาอากาศเอก อารุณ เงินชุกลิน 222 หน้า.
ISBN 974-53-2625-9

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อหารูปแบบสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสวัด
อรุณ จังหวัดพิษณุโลกซึ่งปัจจุบันสิ่งก่อสร้างต่างๆได้พังทลายลงกลายเป็นโบราณสถานที่มีบางส่วนของ
งานสถาปัตยกรรมหลงเหลืออยู่ ดังนั้นจึงต้องทำการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมขึ้นใหม่ โดย
ทำการศึกษามาของวัดอรุณ และ ทำการเปรียบเทียบรูปแบบกับวัดอรุณ และ วัดที่เกี่ยวข้องใน
อาณาจักรสุโขทัยอันได้แก่เมืองสุโขทัย เมืองศรีสัชนาลัย เมืองกำแพงเพชร และ เมืองพิษณุโลก

จากการศึกษาทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และ สถาปัตยกรรมทำให้ทราบว่าวัดอรุณแห่งนี้เป็นวัด
ที่มีความสำคัญสูงโดยเป็นวัดที่พระมหารัชมงคลทิโปกโรดเกล้าฯให้สร้างถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ฝ่าย
อรุณวาสีซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายลังกาวงศ์ โดยพระฝายนี้อาจพรรษาอยู่ตามวัดต่างๆนอกเขตเมือง
นอกจากนี้แล้ววัดแห่งนี้ยังเป็นที่ประทับของพระวันรัตหรือพระราชาคณะระดับสูงของพระฝายนวสารี
สถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสสมัยสุโขทัยมีอาคารที่สำคัญได้แก่ พระเจดีย์ช้างล้อม พระวิหาร พระอุโบสถ
และ คันธกุฎี

ในสมัยอยุธยาช่วงที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถครองเมืองพิษณุโลกได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัด
อรุณโดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมทั้งพระเจดีย์ช้างล้อม พระวิหาร และ พระอุโบสถ นอกจากนี้
ยังมีการต่อเติมพระระเบียงคดโอบล้อมองค์พระเจดีย์ช้างล้อมพร้อมทั้งสร้างพระเจดีย์รายทั้งสี่มุมด้วย

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมล้วนมาจากเรื่องของศาสนาและการเมือง ในเรื่องของ
ศาสนาคือการสร้างพระเจดีย์ช้างล้อมอันหมายถึงการประดิษฐานพระพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ลงใน
อาณาจักรสุโขทัย ส่วนเรื่องการเมืองคือการสร้างพระระเบียงคดโอบล้อมองค์พระเจดีย์ตามแบบขอมซึ่ง
อยุธยารับลัทธิทวารวามาใช้

ผลที่ได้จากการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณนี้จึงเป็นที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า
สถาปัตยกรรมไทยไม่มีวันตาย แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และ การตกแต่งตลอดมาทั้งนี้แล้วแต่ปัจจัย
ภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สุดท้ายนี้หวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์
ต่อการสันนิษฐาน และ ศึกษาสถาปัตยกรรมไทยต่อไป

ภาควิชา.....สถาปัตยกรรมศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....สถาปัตยกรรม.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2548.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4674110225 : MAJOR ARCHITECTURE

KEY WORD: CONJECTURE / ARCHITECTURAL STYLE / WAT ARANYIG

JAKAPORN SUWANNAKORN : A CONJECTURE OF ARCHITECTURAL STYLE OF BUDDHVAS ZONE IN WAT ARANYIG, PHITSANULOK PROVINCE.

THESIS ADVISOR : PROF.MR. NAENGOI SUKSRI, THESIS CO-ADVISOR:

GP. CAPT. ARVUTH NGOENCHUKLIN, 222 pp. ISBN 974-53-2625-9.

The purpose of this thesis study is to find the architectural style of the Buddhvas zone in Wat Aranyig, Phitsanulok province. At present, all the buildings in the temple have crumbled and became archaeological sites with some architectural remains. Therefore, a conjecture of architectural style has to be made through the study of the history of Wat Aranyig and also through the comparison between the architectural style of this temple and other related temples in the Sukhothai Kingdom which include Sukhothai, Kampanghet and Phitsanulok provinces.

From the historical and architectural study, it is found out that this temple was very important is it was built under the royal command of King Mahadhammaraja Lithai for the Lankawongse monks who belonged to the Aranyawasi Sect. These monks usually stayed in the temples outside the city area. In addition, Wat Aranyig was also the residence of Phra Wannarat or Phra Rajakana of the Aranyawasi Sect. The architecture in the Sukhothai Buddhvas zone includes principle buildings such as Phra Chedi Chang Lom, Phra Viham, Phra Ubosoth and Gundhagudhi.

In the Ayuttaya period, at the time when King Boromtrailokanat reigned in Phitsanulok, there was a renovation of Wat Aranyig. The architectural style including Phra Chedi Chang Lom, Phra Viham and Phra Ubosoth was changed. The passageway around Phra Chedi Chang Lom was also added as well as Phra Chedi Rai at the four comers.

The main factors which had an impact on the architectural style are the religious and the political ones. In religious terms, the building of Phra Chedi Chang Lom reflects the settlement of the Buddhist Lankawongse Sect in the Sukhothai Kingdom. Politically, the building of the passageway around the Chedi as in the Khmer style reflects the acceptance of the Dhevaraja belief by people in the Ayuttaya period.

The result of the conjecture of the architectural style of Wat Aranyig is really a confirmation that Thai architecture does not die but keeps changing in style and decoration depending on the external factors which have an impact on the changes. It is hoped that this thesis will be beneficial to use conjecture and the study of Thai architecture in the future.

Department of.....Architecture.....Student's signature.....*จกศ สุวรรณกรณ์*

Field of study.....Architecture.....Advisor's signature.....*นายสุกศรี นาเอ็งน้อย*

Academic year.....2005.....Co-advisor's signature.....*ร.อ. อรุณ ชูกลิ่น*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยได้รับความช่วยเหลือของ ศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์แน่นน้อย ศักดิ์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, นาวาอากาศเอกอาวุธ เงินชูกลิ่น อาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม, รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี และ อาจารย์เฝ้า สุวรรณศักดิ์ศรี ซึ่งท่านทั้งหลายได้ให้คำแนะนำ และ ข้อคิดเห็นต่างๆในการศึกษามาโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้รับการอนุเคราะห์ในด้านคำปรึกษาทางด้านโบราณคดี การอนุรักษ์ และ แนวทางในการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาลัย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ และ อาจารย์วงฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา

ขอบคุณ คุณธราพงศ์ ศรีสุชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 6, คุณสุพจน์ พรหมมาในช ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย, คุณนาตยา ภูศรี, คุณบัณฑิต ทองอร่าม, คุณภาคภูมิ อยู่พล และ คุณภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลัย รวมถึงเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาในด้านข้อมูล เอกสาร และ ที่พัก

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบพระคุณ คุณพ่อ, คุณแม่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพนชลัท สุริโยธิน, อาจารย์ประชา แสงสายันห์, อาจารย์พงศกร ยิ้มสวัสดิ์, อาจารย์นพคุณ ต่องวงศ์, คุณสุรยุทธ วิริยะดำรง, นิสิตสถาปัตยกรรมไทยรุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 และทุกๆคนที่ได้ให้กำลังใจ และการสนับสนุนในทุกๆด้านแก่ผู้วิจัยตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
สารบัญลายเส้น.....	ป
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของอาณาสุโขทัยในด้านพุทธศาสนาและการเมือง	5
2.1 ช่วงก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย.....	5
2.1.1 วัฒนธรรมแบบทวารวดี.....	5
2.1.2 วัฒนธรรมแบบขอม.....	8
2.1.3 ศาสนาในเมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย.....	9
2.2 ช่วงเริ่มสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย.....	10
2.3 ยุคสมัยพ่อขุนรามคำแหง.....	11
2.3.1 การรับเอาพระพุทธศาสนาจากเมืองนครศรีธรรมราช.....	13
2.3.2 พระฝ่ายอริยวาสี และ คติการปักเสมาคู่.....	13
2.3.3 การสร้างพระเจดีย์ช้างล้อมในสมัยพ่อขุนรามคำแหง.....	15
2.4 ยุคเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย.....	18
2.4.1 พระพุทธศาสนานครพนม.....	19
2.5 ยุคสมัยของพระมหาธรรมราชาลิไท.....	19
2.5.1 การปลุกต้นพระศรีมหาโพธิ์และการทำรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง.....	26
2.5.2 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมขององค์พระเจดีย์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากเมืองพนม.....	27
2.5.3 การปกครองของคณะสงฆ์.....	29
2.6 ยุคก่อนการสิ้นสุดอาณาจักรสุโขทัย.....	30
2.7 ยุคการผนวกอาณาจักรสุโขทัยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา.....	32

	หน้า
บทที่ 3 ที่มาของวัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และรูปแบบสถาปัตยกรรม	34
3.1 ตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อม.....	35
3.2 ประวัติและความสำคัญของวัดอรุณญิก.....	37
3.3 แผนผังของวัด.....	39
3.4 สถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาส.....	40
3.4.1 เจดีย์ประธาน.....	40
3.4.2 วิหารทิศตะวันออก.....	44
3.4.3 วิหารทิศตะวันตก.....	47
3.4.4 พระระเบียงคด.....	48
3.4.5 เจดีย์ราย.....	51
3.4.6 พระอุโบสถ.....	53
3.4.7 คันธกุฎี.....	57
บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน อาณาจักรสมัยสุโขทัย	59
4.1 วัดอรุณญิก และ วัดที่เกี่ยวข้องในเมืองสุโขทัย.....	59
4.1.1 วัดช้างล้อมทางทิศตะวันตก.....	61
4.1.2 วัดช้างล้อมทางทิศตะวันออก.....	63
4.1.3 วัดสรศักดิ์.....	66
4.1.4 วัดเจดีย์สี่ห้อง.....	68
4.1.5 วัดเจดีย์งาม.....	70
4.1.6 วัดตึก.....	71
4.1.7 วัดมังกร.....	73
4.1.8 วัดตระพังทองกลาง.....	75
4.1.9 วัดมหาธาตุ.....	77
4.1.10 วัดสระศรี.....	83
4.2 วัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องในเมืองศรีสัชชนาลัย.....	85
4.2.1 วัดเจดีย์ช้างล้อม.....	86
4.2.2 วัดนางพญา.....	89
4.2.3 วัดสระไชน้ำ.....	91
4.2.4 วัดพญาคำ.....	92

	หน้า
บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณฤๅณิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
4.2.5 วัดสระปทุม.....	94
4.2.6 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองศรีสัชนาลัย.....	95
4.2.7 วัดชมชื่น.....	99
4.2.8 วัดน้อยจำปี.....	100
4.2.9 วัดโคกสิงคาราม.....	101
4.2.10 วัดกุฎีราย.....	103
4.2.11 วัดเจดีย์เจ็ดแถว.....	105
4.2.12 วัดสวนแก้วอุทยานน้อย.....	107
4.3 วัดอรุณฤๅณิกและวัดที่เกี่ยวข้องในเมืองกำแพงเพชร.....	108
4.3.1 วัดช้างรอบ.....	110
4.3.2 วัดช้าง.....	113
4.3.3 วัดพระแก้วเมืองกำแพงเพชร.....	115
4.3.4 วัดพระนอน.....	118
4.4 วัดอรุณฤๅณิกและวัดที่เกี่ยวข้องในเมืองพิษณุโลก.....	120
4.4.1 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองพิษณุโลก.....	122
4.4.2 วัดราชบูรณะ.....	138
4.4.3 วัดศรีสุคติ.....	143
4.4.4 วัดจุฬามณี.....	145
4.4.5 วัดวังทอง.....	147
บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณฤๅณิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	149
5.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของผังบริเวณวัดอรุณฤๅณิก จังหวัดพิษณุโลก และ วัดสำคัญในอาณาจักรสุโขทัยในยุคต่างๆ.....	149
5.1.1 การเปรียบเทียบผังบริเวณวัดสำคัญในเมืองสุโขทัย.....	151
5.1.2 การเปรียบเทียบผังบริเวณวัดสำคัญในเมืองศรีสัชนาลัย.....	154
5.1.3 การเปรียบเทียบผังบริเวณวัดสำคัญในเมืองกำแพงเพชร.....	155
5.1.4 การเปรียบเทียบผังบริเวณวัดสำคัญในเมืองพิษณุโลก.....	156
5.1.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของผังบริเวณวัดอรุณฤๅณิก จังหวัดพิษณุโลก....	157
5.2 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณฤๅณิก จังหวัดพิษณุโลก.....	158
5.2.1 พระเจดีย์ช้างล้อม.....	158
5.2.2 พระวิหารทางทิศตะวันออก.....	172

	หน้า
บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
5.2.3 พระอุโบสถ.....	196
5.2.4 คันทัก.....	200
5.2.5 เจดีย์ราย.....	204
5.2.6 พระระเบียงคด ชุ่มพระ และ พระวิหารทิศตะวันตก.....	208
บทที่ 6 บทสรุป.....	213
รายการอ้างอิง.....	219
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

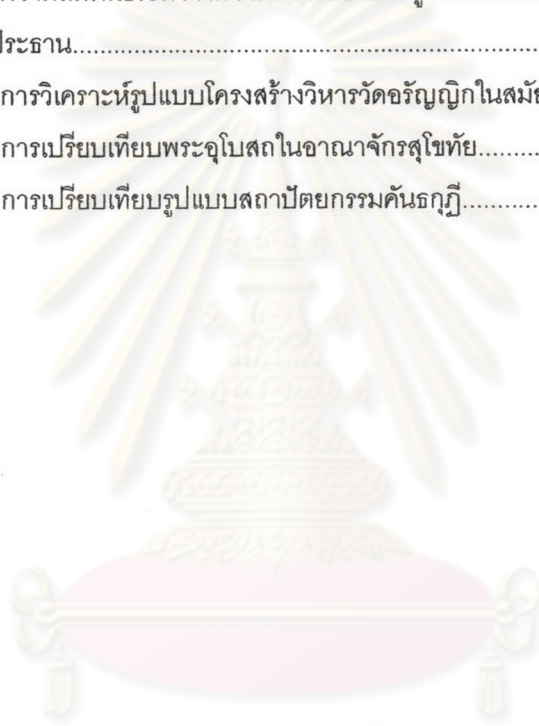
	หน้า
บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
ตารางที่ 5.1.1 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย.....	151
ตารางที่ 5.1.2 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดสระศรี.....	152
ตารางที่ 5.1.3 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดช้างล้อมทิศตะวันออก.....	153
ตารางที่ 5.1.4 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดเจติยเจ็ดแถว.....	154
ตารางที่ 5.1.5 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดพระแก้ว เมืองกำแพงเพชร.....	155
ตารางที่ 5.1.6 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก.....	156
ตารางที่ 5.1.7 แสดงพัฒนาการของผังบริเวณพุทธาวาสวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	157

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
แผนภูมิที่ 5.2.1 แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรมเจดีย์ช้างล้อมในสมัยต่างๆ.....	160
แผนภูมิที่ 5.2.2 แสดงรูปแบบของช้างที่ฐานองค์พระเจดีย์ช้างล้อมในอาณาจักรสุโขทัย.....	163
แผนภูมิที่ 5.2.3 แสดงการเปรียบเทียบส่วนฐานรองรับเรือนธาตุขององค์พระเจดีย์.....	167
แผนภูมิที่ 5.2.4 แสดงการเปรียบเทียบวิหารต่างๆใน อาณาจักรสุโขทัย.....	173
แผนภูมิที่ 5.2.5 แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบฐานบัวในสมัยต่างๆ.....	176
แผนภูมิที่ 5.2.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างของประตูกลางกับระยะมององค์ พระประธาน.....	179
แผนภูมิที่ 5.2.7 แสดงการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างวิหารวัดอรุณญิกในสมัยต่างๆ.....	188
แผนภูมิที่ 5.2.8 แสดงการเปรียบเทียบพระอุโบสถในอาณาจักรสุโขทัย.....	197
แผนภูมิที่ 5.2.9 แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรมคันทกฏี.....	202

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของอาณาจักรสุโขทัยในด้านพุทธศาสนาและการเมือง	
รูปที่ 2.1.1 แผนที่เส้นทางการเดินเรือโบราณจากอินเดียสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ.....	6
รูปที่ 2.1.2 ภาพจิตรกรรมภายในวิหารทิศตะวันออกที่วัดพระปฐมเจดีย์.....	7
รูปที่ 2.1.3 ภาพพระเจดีย์จุลประโทนที่จังหวัดนครปฐม.....	7
รูปที่ 2.1.4 เจดีย์กู๊ดที่จังหวัดลำพูน.....	7
รูปที่ 2.1.5 พระปรางค์วัดพระพายหลวงที่เมืองสุโขทัย.....	8
รูปที่ 2.1.6 ซุ้มประตูทางเข้าที่วัดพระมหาธาตุเมืองศรีสัชนาลัย.....	8
รูปที่ 2.1.7 แผนที่แสดงพื้นที่ของวัฒนธรรมแบบทวารวดี.....	9
รูปที่ 2.2.1 วัดมหาธาตุกลางเมืองสุโขทัย.....	11
รูปที่ 2.2.2 ภาพถ่ายทางอากาศวัดศรีสวายแดง.....	11
รูปที่ 2.3.1 แผนที่อาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช.....	12
รูปที่ 2.3.2 สะพานทางขึ้นวัดตะพานหินเมืองสุโขทัย.....	14
รูปที่ 2.3.3 พระอัฐสุรัสที่วัดตะพานหิน.....	14
รูปที่ 2.3.4 วัดเชตุพนที่เมืองสุโขทัย.....	14
รูปที่ 2.3.5 วัดเจดีย์สี่ห้องที่เมืองสุโขทัย.....	14
รูปที่ 2.3.6 เสมาคู่ที่วัดสระศรี ภายในเมืองสุโขทัย.....	15
รูปที่ 2.3.7 พระเจดีย์รุวันเวลี เมืองอนุราชปุระ ประเทศศรีลังกา.....	16
รูปที่ 2.3.8 พระเจดีย์จำลองด้านข้างพระเจดีย์รุวันลี.....	16
รูปที่ 2.3.9 พระบรมธาตุเจดีย์ เมืองนครศรีธรรมราช.....	17
รูปที่ 2.3.10 พระเจดีย์ข้างล้อมเมืองศรีสัชนาลัย.....	17
รูปที่ 2.3.11 เจดีย์ข้างล้อมที่วัดเชียงมั่น เมืองเชียงใหม่.....	17
รูปที่ 2.4.1 วัดศรีชุมที่เมืองสุโขทัย.....	18
รูปที่ 2.5.1 วัดเจดีย์เจ็ดแถวในเมืองศรีสัชนาลัย.....	20
รูปที่ 2.5.2 เจดีย์รายที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว.....	20
รูปที่ 2.5.3 วัดสังกาวาสที่เมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.4 หอเทวาลัยเกษตรพิมานที่เมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.5 วัดปามะม่วงที่เมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.6 วัดตึกที่เมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.7 วัดศรีโหนดที่เมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.8 พระพุทธบาทที่วัดตระพังทองเมืองสุโขทัย.....	21
รูปที่ 2.5.9 แผนที่แสดงตำแหน่งเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สมัยพระมหาธรรมราชาลิไท	22
รูปที่ 2.5.10 แผนที่โบราณเมืองพิษณุโลก.....	23
รูปที่ 2.5.11 พระศรีศากยมุนี.....	24

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของอาณาจักรสุโขทัยในด้านพุทธศาสนาและการเมือง

รูปที่ 2.5.12 พระศรีศาสดา.....	24
รูปที่ 2.5.13 พระพุทธชินราช.....	24
รูปที่ 2.5.14 พระพุทธชินสีห์.....	24
รูปที่ 2.5.15 วิหารพระพุทธชินราชที่วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก.....	24
รูปที่ 2.5.16 วัดเจติยยอดทอง จังหวัดพิษณุโลก.....	24
รูปที่ 2.5.17 พระเจติยิวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่.....	25
รูปที่ 2.5.18 พระพุทธบาทที่วัดตระพังทอง เมืองสุโขทัย.....	26
รูปที่ 2.5.19 รูปพระมหากษัตริย์ที่จารึกบนรอยพระพุทธบาท.....	27
รูปที่ 2.5.20 รูปพระภิกษุสงฆ์ที่จารึกบนรอยพระพุทธบาท.....	27
รูปที่ 2.5.21 พระเจติยิวัดพม่า.....	27
รูปที่ 2.5.22 พระเจติยิวัดถ้ำเหินบน เมืองสุโขทัย.....	27
รูปที่ 2.5.23 พระเจติยิวัดวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย.....	28
รูปที่ 2.5.24 พระเจติยิวัดอุทยานน้อย เมืองศรีสัชนาลัย.....	28
รูปที่ 2.5.25 พระเจติยิวัดช้างล้อม ประเทศพม่า.....	28
รูปที่ 2.5.26 ช้างบริเวณฐานพระเจติยิวัดช้างล้อม ประเทศพม่า.....	28
รูปที่ 2.5.27 พระเจติยิวัดช้างล้อมทิศตะวันตก เมืองสุโขทัย.....	28
รูปที่ 2.5.28 พระเจติยิวัดช้างล้อมวัดพระแก้ว เมืองกำแพงเพชร.....	28
รูปที่ 2.6.1 วัดช้างล้อมทิศตะวันออก เมืองสุโขทัย.....	30
รูปที่ 2.6.2 วัดสรศักดิ์ เมืองสุโขทัย.....	30
รูปที่ 2.6.3 วัดศรีพิจิตรกัลยาราม เมืองสุโขทัย.....	31
รูปที่ 2.6.4 วัดนางพญา เมืองสุโขทัย.....	31
รูปที่ 2.6.5 พระพุทธบาทคู่.....	32
รูปที่ 2.7.1 วัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก.....	32
รูปที่ 2.7.2 วัดวิหารทอง จังหวัดพิษณุโลก.....	32
รูปที่ 2.7.3 วัดราชบูรณะ จังหวัดพิษณุโลก.....	33
รูปที่ 2.7.4 วัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	33
รูปที่ 2.7.5 วัดศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก.....	33
รูปที่ 2.7.6 วัดมหาธาตุ เมืองเชลียง จังหวัดพิษณุโลก.....	33

บทที่ 3 ที่มาของวัดอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และรูปแบบสถาปัตยกรรม

รูปที่ 3.1.1 แผนที่แสดงผังเมืองพิษณุโลก และตำแหน่งที่ตั้งวัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	35
รูปที่ 3.1.2 ภาพทางอากาศแสดงอาณาเขตของวัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	36
รูปที่ 3.2.1 ภาพทางอากาศแสดงที่ตั้งของวัดที่อยู่ในแกนเดียวกัน.....	37
รูปที่ 3.4.1 รูปพระเจติยิวัดช้างล้อม วัดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	42

	หน้า
บทที่ 3 ที่มาของวัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และรูปแบบสถาปัตยกรรม	
รูปที่ 3.4.2 ชั้นฐานเชิงของพระเจดีย์ข้างล้อม.....	42
รูปที่ 3.4.3 ชั้นบัวกลาของพระเจดีย์ข้างล้อม.....	42
รูปที่ 3.4.4 ฐานพระที่ล้อมพระเจดีย์ประธาน.....	42
รูปที่ 3.4.5 ซ้ำงปูนปั้นอยู่ในซุ้มฐานเจดีย์ประธาน.....	42
รูปที่ 3.4.6 เจดีย์ประธานก่อนการบูรณะ.....	43
รูปที่ 3.4.7 ตัวซ้างก่ออิฐและเสาซุ้มด้านหน้าที่พักหลายก่อนการบูรณะ.....	43
รูปที่ 3.4.8 ลวดลายปูนปั้นประดับบนตัวซ้างที่วัดอรุณญิก.....	43
รูปที่ 3.4.9 ชิ้นส่วนเทพพนมปูนปั้นที่ซุดค้นพบที่วัดอรุณญิก.....	43
รูปที่ 3.4.10 พระวิหารทางทิศตะวันออก.....	45
รูปที่ 3.4.11 ภาพด้านหลังของพระวิหารทางทิศตะวันออก.....	45
รูปที่ 3.4.12 ภาพด้านหลังของพระวิหารทางทิศตะวันออก.....	46
รูปที่ 3.4.13 เสากลมศิลาแลงที่ถูกห่อหุ้มด้วยเสาสี่เหลี่ยมก่ออิฐ.....	46
รูปที่ 3.4.14 บัวฐานบัวทศาคดลูกแก้วอกไก่ที่ถูกห่อหุ้มไว้.....	46
รูปที่ 3.4.15 เสากลมศิลาแลงของพระวิหารที่ถูกฝังไว้ที่พื้นพระระเบียงคด.....	46
รูปที่ 3.4.16 พระวิหารด้านทิศตะวันตกขององค์พระเจดีย์ข้างล้อม.....	47
รูปที่ 3.4.17 แนวการก่ออิฐฐานรากของพระวิหาร.....	47
รูปที่ 3.4.18 ซุ้มพระทางทิศเหนือ.....	48
รูปที่ 3.4.19 ซุ้มพระทางทิศใต้.....	48
รูปที่ 3.4.20 แนวพระระเบียงคดด้านทิศใต้.....	48
รูปที่ 3.4.21 ผนังก่ออิฐของซุ้มพระทิศใต้.....	49
รูปที่ 3.4.22 ฐานซุกซิบบริเวณซุ้มพระด้านทิศใต้.....	50
รูปที่ 3.4.23 ลวดลายปูนปั้นของฐานซุกซิบเป็นลายประจำยามก้ามปู.....	50
รูปที่ 3.4.24 ลวดลายปูนปั้นบริเวณชั้นฐานสิงห์ของฐานซุกซิบ.....	50
รูปที่ 3.4.25 ลวดลายปูนปั้นซึ่งน่าจะเป็นศิลปะในสมัยอยุธยาตอนปลาย.....	50
รูปที่ 3.4.26 พระพุทธรูปหินทรายที่พบที่ระเบียงคด.....	50
รูปที่ 3.4.27 เศียรพระพุทธรูปหินทรายที่พบที่วัดอรุณญิก.....	50
รูปที่ 3.4.28 แนวทางการก่ออิฐเพื่อเป็นแกนภายในฐานขององค์เจดีย์.....	51
รูปที่ 3.4.29 แนวทางการก่ออิฐเพื่อเป็นแกนภายในฐานแปดเหลี่ยมขององค์เจดีย์.....	52
รูปที่ 3.4.30 ด้านหน้าของพระอุโบสถ วัดอรุณญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	55
รูปที่ 3.4.31 เสาของพระอุโบสถบริเวณซ้างฐานซุกซิบ.....	55
รูปที่ 3.4.32 แนวกำแพงด้านซ้างฐานซุกซิบซึ่งก่อด้วยศิลาแลง.....	55
รูปที่ 3.4.33 ฐานของอาคารซึ่งมีแนวของศิลาแลงรองรับอยู่.....	55

	หน้า
บทที่ 3	
ที่มาของวัดอรุณฤๅก อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก และรูปแบบสถาปัตยกรรม	
รูปที่ 3.4.34 แนวกำแพงด้านหลังฐานชุกชีซึ่งมีร่องรอยการรื้อผนังออกบางส่วน.....	55
รูปที่ 3.4.35 ใบเสมาหินชนวน.....	56
รูปที่ 3.4.36 บัวฐานปัทมคาคดลูกแก้วอกไก่สมัยสุโขทัยซึ่งถูกก่อกั้บไว้.....	56
รูปที่ 3.4.37 แนวกำแพงคลองรากฐานซึ่งพังทลายลงมา.....	56
รูปที่ 3.4.38 อาคารที่ก่อฐานโดยรอบเป็นคลองรากและถมดินอัดแน่นไว้.....	56
รูปที่ 3.4.39 อาคารคันธฤๅกด้านทิศใต้.....	57
รูปที่ 3.4.40 อาคารคันธฤๅกด้านทิศเหนือ.....	57
รูปที่ 3.4.41 บัวของฐานอาคารคันธฤๅกด้านทิศใต้.....	58
รูปที่ 3.4.42 ลักษณะการก่อผนังที่เป็นโครงสร้างลักษณะผนังรับแรง.....	58
รูปที่ 3.4.46 ลักษณะบัวฐานและการต่อมุด้านหน้าของอาคารคันธฤๅก.....	58
บทที่ 4	
การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณฤๅกและวัดที่เกี่ยวข้องใน	
อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
รูปที่ 4.1.1 พระเจดีย์ข้างล้อม.....	62
รูปที่ 4.1.2 ช้างปูนปั้นบริเวณฐานองค์พระเจดีย์.....	62
รูปที่ 4.1.3 ชุ่มข้างบริเวณฐานองค์เจดีย์.....	63
รูปที่ 4.1.4 บัวปากกระสังข์ขององค์พระเจดีย์ที่มีปั้นปูนเป็นกลีบบัว.....	63
รูปที่ 4.1.5 พระเจดีย์วัดเจดีย์ข้างล้อม.....	64
รูปที่ 4.1.6 ช้างปูนปั้นและชุ่มที่ฐานพระเจดีย์.....	64
รูปที่ 4.1.7 พระวิหารทางทิศตะวันออก.....	65
รูปที่ 4.1.8 ด้านหลังพระวิหารที่มีการต่อเติมและแนวพระระเบียงคด.....	65
รูปที่ 4.1.9 พระอุโบสถตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส.....	65
รูปที่ 4.1.10 ใบเสมาทางพระอุโบสถวัดข้างล้อมเป็นใบเสมาทำด้วยหินชนวนทั้งแผ่น.....	65
รูปที่ 4.1.11 วัดสรศักดิ์จากทางด้านทิศเหนือของวัด.....	67
รูปที่ 4.1.12 พระเจดีย์วัดข้างล้อมวัดสรศักดิ์.....	67
รูปที่ 4.1.13 ช้างปูนปั้นบริเวณฐานองค์พระเจดีย์.....	67
รูปที่ 4.1.14 วิหารทางทิศตะวันออกขององค์พระเจดีย์.....	67
รูปที่ 4.1.15 พระเจดีย์ข้างล้อมที่วัดเจดีย์สี่ห้อง.....	67
รูปที่ 4.1.16 วิหารด้านทิศตะวันออก.....	69
รูปที่ 4.1.17 ลายปูนปั้นรูปช้าง สิงห์และเทวดาบริเวณฐานของพระเจดีย์วัดเจดีย์สี่ห้อง.....	69
รูปที่ 4.1.18 ลายปูนปั้นรูปช้าง สิงห์และเทวดาบริเวณฐานของพระเจดีย์วัดเจดีย์สี่ห้อง.....	69
รูปที่ 4.1.19 ด้านหน้าของวัดพระเจดีย์งาม.....	69
รูปที่ 4.1.20 เจดีย์ประธานที่วัดพระเจดีย์งาม.....	71

บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน

อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
รูปที่ 4.1.21 วิหารวัดตึกมีอาคารคั่นธัญญี.....	72
รูปที่ 4.1.22 อาคารคั่นธัญญีของวัดตึก.....	72
รูปที่ 4.1.23 ฐานของคั่นธัญญี.....	72
รูปที่ 4.1.24 พระประธานภายในคั่นธัญญี.....	72
รูปที่ 4.1.25 พระอุโบสถวัดมังกร.....	74
รูปที่ 4.1.26 พระเจดีย์ทรงลังกาที่วัดมังกร.....	74
รูปที่ 4.1.27 บัฏฐานปัทม์มีลูกแก้วอกไก่บริเวณฐานพระอุโบสถ.....	74
รูปที่ 4.1.28 ใบเสมาวัดมังกร.....	74
รูปที่ 4.1.29 บันไดทางขึ้นด้านหลังพระอุโบสถ.....	74
รูปที่ 4.1.30 กำแพงแก้วเป็นลูกกรงทำด้วยสังคโลก.....	74
รูปที่ 4.1.31 วิหารและคั่นธัญญีวัดตระพังทองกลาง.....	76
รูปที่ 4.1.32 ลายปูนปั้นทางทิศเหนือของคั่นธัญญี.....	76
รูปที่ 4.1.33 พระอุโบสถทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาสของวัด.....	76
รูปที่ 4.1.34 ใบเสมาของวัดตระพังทองกลาง.....	76
รูปที่ 4.1.35 เจดีย์ประธานวัดพระมหาธาตุ.....	79
รูปที่ 4.1.36 ลายปูนปั้นพระสาวกปางลีลา บริเวณรอบฐานองค์พระเจดีย์.....	79
รูปที่ 4.1.37 พระวิหารทางทิศตะวันออกของวัดพระมหาธาตุ เมืองสุโขทัย.....	80
รูปที่ 4.1.38 ฐานพระพุทธรูปในพระระเบียงคด.....	80
รูปที่ 4.1.39 แนวเสมาของพระระเบียงคด.....	80
รูปที่ 4.1.40 พระอัฐารสยีนในคั่นธัญญีด้านข้างพระมหาธาตุ.....	81
รูปที่ 4.1.41 พระพุทธรูปบริเวณฐานพระเจดีย์.....	82
รูปที่ 4.1.42 ลายปูนปั้นรูปเทพและยักษ์บริเวณฐานองค์พระเจดีย์.....	82
รูปที่ 4.1.43 พระเจดีย์ และพระวิหาร วัดสระศรี.....	84
รูปที่ 4.1.44 พระประธานในพระวิหารวัดสระศรี.....	84
รูปที่ 4.1.45 พระระเบียงคดโดยรอบพระเจดีย์ประธาน.....	84
รูปที่ 4.1.46 พระอุโบสถทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส.....	84
รูปที่ 4.2.1 พระเจดีย์ข้างล้อมกลางเมืองศรีสัชนาลัย.....	88
รูปที่ 4.2.2 ข้างล้อมบริเวณรอบฐานประทักษิณขององค์พระเจดีย์.....	88
รูปที่ 4.2.3 พระพุทธรูปประดิษฐานในซุ้มพระรอบองค์พระเจดีย์.....	88
รูปที่ 4.2.4 พระเจดีย์ข้างล้อมวัดนางพญา.....	90
รูปที่ 4.2.5 เสาหลังคาพาไลบริเวณทางขึ้นพระวิหารทางด้านทิศตะวันออก.....	90
รูปที่ 4.2.6 ลายปูนปั้นผนังด้านข้างของพระวิหาร.....	90
รูปที่ 4.2.7 พระอุโบสถทางทิศตะวันตกของวัดนางพญา.....	90

	หน้า
บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณฤๅณิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน	
อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
รูปที่ 4.2.8 พระวิหารและอาคารคั่นธรรมาสน์วัดสระไผ่ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกขององค์พระเจดีย์	92
รูปที่ 4.2.9 ภาพด้านทิศตะวันออกของคั่นธรรมาสน์วัดพญาดำ.....	93
รูปที่ 4.2.10 ภาพด้านทิศตะวันตกของคั่นธรรมาสน์วัดพญาดำ.....	93
รูปที่ 4.2.11 ภาพภายในวิหารด้านหน้าคั่นธรรมาสน์.....	93
รูปที่ 4.2.12 ภาพด้านหลังพระวิหารซึ่งมีการทิ้งหลังคาพาไลคลุมประตูวิหาร.....	93
รูปที่ 4.2.13 ด้านหน้าของพระวิหารวัดสระปทุม.....	94
รูปที่ 4.2.14 คั่นธรรมาสน์วัดสระปทุม.....	94
รูปที่ 4.2.15 ปรางค์ประธานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองศรีสัชนาลัย.....	98
รูปที่ 4.2.16 พระวิหารทางทิศตะวันออกขององค์พระปรางค์.....	98
รูปที่ 4.2.17 พระระเบียงคกรอบองค์ปรางประธาน.....	98
รูปที่ 4.2.18 สถูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ในองค์พระปรางค์.....	98
รูปที่ 4.2.19 ด้านหน้าวิหารวัดชมชื่น ซึ่งมีคั่นธรรมาสน์อยู่ด้านท้ายวิหาร.....	99
รูปที่ 4.2.20 พระเจดีย์ประธานวัดชมชื่นที่ฐานซุ้มพระอยู่ทั้งสี่ทิศ.....	99
รูปที่ 4.2.21 ด้านหน้าของพระวิหารวัดน้อยจำปี.....	100
รูปที่ 4.2.22 ผนังด้านข้างของพระวิหารวัดน้อยจำปี.....	100
รูปที่ 4.2.23 พระเจดีย์ประธานสามองค์ วัดโคกสิงคาราม.....	102
รูปที่ 4.2.24 ภายในวิหารทิศตะวันออก วัดโคกสิงคาราม.....	102
รูปที่ 4.2.25 บริเวณเขตพุทธาวาส วัดโคกสิงคาราม.....	102
รูปที่ 4.2.26 ผนังด้านหน้าทิศตะวันออกของพระวิหาร.....	102
รูปที่ 4.2.27 คั่นธรรมาสน์และพระวิหารด้านทิศเหนือของวัดกุฎีราย.....	104
รูปที่ 4.2.28 พระอุโบสถทางด้านทิศใต้.....	104
รูปที่ 4.2.29 คั่นธรรมาสน์ของวิหารทิศเหนือ.....	104
รูปที่ 4.2.30 คั่นธรรมาสน์ของพระอุโบสถ.....	104
รูปที่ 4.2.31 พระเจดีย์ประธานวัดเจดีย์เจ็ดแถว.....	106
รูปที่ 4.2.32 พระเจดีย์รายวัดเจดีย์เจ็ดแถว.....	106
รูปที่ 4.2.33 พระวิหารทางด้านทิศตะวันออกของพระเจดีย์ประธาน.....	106
รูปที่ 4.2.34 เจดีย์รายทางด้านทิศตะวันออกของพระเจดีย์ประธานเป็นเจดีย์ข้างล้อม.....	106
รูปที่ 4.2.35 ด้านหน้าพระวิหารวัดสวนแก้วอุทยานน้อย.....	108
รูปที่ 4.2.36 คั่นธรรมาสน์วัดสวนแก้วอุทยานน้อย.....	108
รูปที่ 4.3.1 พระเจดีย์วัดข้างล้อม.....	112
รูปที่ 4.3.2 ฐานประทักษิณขององค์พระเจดีย์มีข้างล้อมรอบ.....	112
รูปที่ 4.3.3 ข้างปูนปั้นทรงเครื่องที่ฐานพระเจดีย์.....	112
รูปที่ 4.3.4 ซุ้มประตูทางขึ้นลานประทักษิณทั้งสี่ทิศขององค์พระเจดีย์.....	112

บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน

หน้า

อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
รูปที่ 4.3.5 พระวิหารวัดช้างรอบตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์.....	112
รูปที่ 4.3.6 ด้านหน้าของพระอุโบสถวัดช้างรอบ.....	112
รูปที่ 4.3.7 วิหารทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ช้างล้อม.....	114
รูปที่ 4.3.8 ช้างล้อมบริเวณฐานองค์พระเจดีย์.....	114
รูปที่ 4.3.9 พระเจดีย์ช้างล้อมและคันธกุฎีพระอัฐสารสวดพระแก้ว.....	117
รูปที่ 4.3.10 ซ้ำที่ประดับที่ฐานก่อด้วยศิลาแลงผิวปูนปั้นที่ฐานพระเจดีย์ช้างล้อม.....	117
รูปที่ 4.3.11 ด้านหน้าพระวิหารที่ตั้งอยู่ด้านหน้าพระเจดีย์ช้างล้อม.....	117
รูปที่ 4.3.12 พระระเบียงครอบพระเจดีย์ช้างล้อม.....	117
รูปที่ 4.3.13 พระเจดีย์ประธานวัดพระนอน.....	119
รูปที่ 4.3.14 วิหารพระนอนอยู่ด้านพระเจดีย์ทางทิศตะวันตก.....	119
รูปที่ 4.3.15 พระอุโบสถตั้งอยู่ด้านหน้าวิหารพระนอน.....	119
รูปที่ 4.3.16 คันธกุฎีทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธาน.....	119
รูปที่ 4.4.1 ภาพถ่ายทางอากาศของเมืองพิษณุโลก แม่น้ำน่านและตัวเมืองทั้งสองฝั่ง.....	120
รูปที่ 4.4.2 ปรางค์ประธานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก.....	126
รูปที่ 4.4.3 ยอดของปรางค์ประดับด้วยโมเสกสีทองสมัยรัชกาลที่ 5.....	126
รูปที่ 4.4.4 ภายในองค์พระปรางค์มีองค์พระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ.....	126
รูปที่ 4.4.5 วิหารพระอัฐสารสภายหลังการขุดค้นของกรมศิลปากร.....	127
รูปที่ 4.4.6 พระอัฐสารสซึ่งได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์แล้ว.....	127
รูปที่ 4.4.7 เสากลมทำด้วยศิลาแลงภายในวิหารพระอัฐสารส.....	127
รูปที่ 4.4.8 พื้นภายในปูกระเบื้องหินชนวนซึ่งเป็นชนิดเดียวกับที่ใช้ที่วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	127
รูปที่ 4.4.9 วิหารพระพุทธรชินราช จังหวัดพิษณุโลก.....	130
รูปที่ 4.4.10 หน้าบันของวิหารพระพุทธรชินราช.....	131
รูปที่ 4.4.11 เสาลอยที่รองรับหลังคาเป็นเสากลมบัวปลายเสาเป็นบัวกลุ่มมีการลงรักปิดทอง.....	131
รูปที่ 4.4.12 ผนังด้านข้างทิศเหนือและทิศใต้.....	131
รูปที่ 4.4.13 เสาภายในมีการลงรักประดับลายฉลุปิดทอง.....	131
รูปที่ 4.4.14 บานประตูวัดพระแท่นศิลาอาสน์.....	132
รูปที่ 4.4.15 บานประตูประดับมุกของวิหารพระพุทธรชินราช.....	132
รูปที่ 4.4.16 ชุ่มประตูกลางของวิหารพระพุทธรชินราช.....	133
รูปที่ 4.4.17 ชุ่มประตูทางเข้าของวิหารพระพุทธรชินราช.....	133
รูปที่ 4.4.18 พระพุทธรชินราช.....	134
รูปที่ 4.4.19 ชุ่มเรือนแก้วพระพุทธรชินราช.....	134
รูปที่ 4.4.20 ยักษ์ข้างขวาขององค์พระพุทธรชินราช.....	134
รูปที่ 4.4.21 ยักษ์ข้างซ้ายขององค์พระพุทธรชินราช.....	134

บทที่ 4	การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน	
	อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
	รูปที่ 4.4.22 วิหารพระพุทธชินสีห์ เมืองพิษณุโลก.....	135
	รูปที่ 4.4.23 พระพุทธชินสีห์องค์จำลอง เมืองพิษณุโลก.....	135
	รูปที่ 4.4.24 พระพุทธชินสีห์ที่ประดิษฐานที่วัดบวรนิเวศน์ (องค์ด้านหน้า)	135
	รูปที่ 4.4.25 พระศรีศาสดาองค์จำลองเมืองพิษณุโลก.....	136
	รูปที่ 4.4.26 พระศรีศาสดาองค์จำลองเมืองพิษณุโลก.....	136
	รูปที่ 4.4.27 พระศรีศาสดาที่ประดิษฐานที่วัดบวรนิเวศน์ กรุงเทพฯ.....	136
	รูปที่ 4.4.28 พระระเบียงคดที่เชื่อมต่อกับด้านท้ายของพระวิหารพระพุทธชินราช.....	137
	รูปที่ 4.4.29 พระระเบียงคดที่เชื่อมต่อกับด้านหน้าของพระวิหารพระพุทธชินราช.....	137
	รูปที่ 4.4.30 โครงสร้างของพระระเบียงคดด้านใน.....	137
	รูปที่ 4.4.31 พระระเบียงคดที่มีตะเข้รางปูนรับรองรับอยู่.....	137
	รูปที่ 4.4.32 พระเจดีย์ประธานก่อนการบูรณะ.....	139
	รูปที่ 4.4.33 พระวิหารราชบูรณะ.....	142
	รูปที่ 4.4.34 หน้าบันของพระวิหารวัดราชบูรณะ.....	142
	รูปที่ 4.4.35 พระอุโบสถวัดราชบูรณะ.....	142
	รูปที่ 4.4.36 เสาหินชนวนที่วัดราชบูรณะ.....	142
	รูปที่ 4.4.37 พระเจดีย์วัดศรีสุคต เมืองพิษณุโลก.....	144
	รูปที่ 4.4.38 ชุ่มพระพุทธรูปและปูนปั้นรูปพระสาวก.....	144
	รูปที่ 4.4.39 รูปด้านหน้าของพระวิหาร.....	144
	รูปที่ 4.4.40 รูปด้านหลังของพระวิหาร.....	144
	รูปที่ 4.4.41 ปรางค์ประธานวัดจุฬามณี.....	146
	รูปที่ 4.4.42 ลวดลายปูนปั้นที่บ้านประตู่.....	146
	รูปที่ 4.4.43 ภาพทวารบาลที่ประดับบ้านประตู่.....	146
	รูปที่ 4.4.44 ชุ่มปูนปั้นที่ประดับชุ่มประตูขององค์ปรางค์.....	146
	รูปที่ 4.4.45 หางหงส์รูปครุฑขนาดด้านบนที่พระนารายณ์ประทับอยู่.....	146
	รูปที่ 4.4.46 ผนังของพระวิหารมีการเจาะช่องแสงเป็นซี่ลูกกรง.....	147
	รูปที่ 4.4.47 ด้านหน้าของวิหารวัดวังทอง.....	148
	รูปที่ 4.4.48 ด้านข้างของวิหารวัดวังทองซึ่งเห็นว่าผนังมีการปั้นปูนประดับเป็นลายฝาปะกน.....	148
บทที่ 5	การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
	รูปที่ 5.1.1 สภาพปัจจุบันของวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	149
	รูปที่ 5.2.1 สภาพปัจจุบันของพระเจดีย์ข้างล้อมวัดอรุณญิก.....	158
	รูปที่ 5.2.2 ฐานพระระเบียงคดวัดสระศรีเมืองสุโขทัยที่มีการก่อเพิ่มเติมในสมัยอยุธยา.....	164
	รูปที่ 5.2.3 ฐานพระระเบียงคดวัดศรีสุคต เมืองพิษณุโลกที่มีการก่อเพิ่มเติมในสมัยอยุธยา.....	164
	รูปที่ 5.2.4 ส่วนฐานรองรับองค์พระเจดีย์เหนือฐานข้างที่วัดข้างล้อมเมืองศรีสัชชนาลัย.....	165

บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
รูปที่ 5.2.5 ส่วนฐานรองรับองค์พระเจดีย์เหนือฐานช้างที่วัดช้างล้อมเมืองกำแพงเพชร.....	165
รูปที่ 5.2.6 ส่วนฐานรองรับองค์พระเจดีย์เหนือฐานช้างที่วัดช้างเมืองกำแพงเพชร.....	165
รูปที่ 5.2.7 ประติมากรรมปูนปั้นที่ฐานรองรับองค์พระเจดีย์ที่วัดช้างล้อมเมืองกำแพงเพชร.....	165
รูปที่ 5.2.8 ส่วนฐานรองรับองค์พระเจดีย์วัดถ้ำทาบเมืองสุโขทัย.....	166
รูปที่ 5.2.9 ส่วนฐานรองรับองค์พระเจดีย์วัดศรีสุคตเมืองพิษณุโลก.....	166
รูปที่ 5.2.10 ชิ้นส่วนปูนปั้นรูปเทพพนมที่พบที่ฐานเจดีย์วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	166
รูปที่ 5.2.11 รูปปูนปั้นรูปเทพพนมที่ฐานเจดีย์บรรจุอัฐิพระมหารัชมงคลราชลือ.....	166
รูปที่ 5.2.12 รูปปูนปั้นรูปเทพพนมที่ฐานเจดีย์วัดพระพายหลวง เมืองสุโขทัย.....	166
รูปที่ 5.2.13 ส่วนของเรือนธาตุที่วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	168
รูปที่ 5.2.14 ส่วนของเรือนธาตุที่วัดเจดีย์ช้างล้อม เมืองสุโขทัย.....	168
รูปที่ 5.2.15 ส่วนของเรือนธาตุที่วัดเจดีย์งาม เมืองสุโขทัย.....	168
รูปที่ 5.2.16 ส่วนของเรือนธาตุที่วัดเจดีย์ช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย.....	168
รูปที่ 5.2.17 ส่วนยอดที่วัดเจดีย์ช้างล้อม เมืองสุโขทัย.....	169
รูปที่ 5.2.18 ส่วนยอดที่วัดเจดีย์งาม เมืองสุโขทัย.....	169
รูปที่ 5.2.19 ส่วนยอดที่วัดเจดีย์ช้างล้อม เมืองศรีสัชชนาลัย.....	169
รูปที่ 5.2.20 ส่วนยอดที่วัดนางพญา เมืองศรีสัชชนาลัย.....	169
รูปที่ 5.2.21 ฐานบัวพระวิหารสมัยแรก วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลกที่ถูกก่อกับไว้.....	175
รูปที่ 5.2.22 ฐานบัวพระวิหารบริเวณมุขด้านหลังสมัยแรก วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก.....	175
รูปที่ 5.2.23 ฐานบัวพระวิหารสมัยที่สอง วัดอรุณญิก.....	175
รูปที่ 5.2.24 ฐานบัวพระวิหารสมัยที่สอง วัดอรุณญิกบริเวณ มุขด้านหลัง.....	175
รูปที่ 5.2.25 ผนังของพระวิหารวัดนางพญา เมืองศรีสัชชนาลัย.....	177
รูปที่ 5.2.26 ผนังของพระวิหารวัดน้อยจำปี เมืองศรีสัชชนาลัย.....	177
รูปที่ 5.2.27 ผนังของพระวิหารวัดโคกสิงคาราม เมืองศรีสัชชนาลัย.....	177
รูปที่ 5.2.28 ผนังของพระวิหารวัดวังทอง เมืองพิษณุโลก.....	177
รูปที่ 5.2.29 ผนังของพระวิหารวัดพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก.....	177
รูปที่ 5.2.30 ผนังของพระวิหารวัดจุฬามณี เมืองพิษณุโลก.....	177
รูปที่ 5.2.31 บัวหัวเสาพระวิหารพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก.....	178
รูปที่ 5.2.32 บัวหัวเสาพระวิหารวัดราชบูรณะ เมืองพิษณุโลก.....	178
รูปที่ 5.2.33 บัวหัวเสาพระวิหารวัดวังทอง อำเภอวัง เมืองพิษณุโลก.....	178
รูปที่ 5.2.34 บัวหัวเสาพระวิหารวัดถ้ำทาบเมืองสุโขทัย.....	178
รูปที่ 5.2.35 ชุ่มปูนปั้นสมัยสุโขทัยที่วัดตระพังทองกลาง เมืองสุโขทัย.....	180
รูปที่ 5.2.36 ลวดลายปูนปั้นรูปกนิษฐ และพญานาคที่ชุ่มวัดตระพังทองกลาง.....	180
รูปที่ 5.2.37 ชุ่มปูนปั้นสมัยสุโขทัยที่วัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย.....	180

บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณฤๅณิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
รูปที่ 5.2.38 ลวดลายปูนปั้นรูปกัณฐะ และพญานาคที่ซุ้มวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย.....	180
รูปที่ 5.2.39 ซุ้มปูนปั้นสมัยอยุธยาที่วัดจุฬามณี เมืองพิษณุโลก.....	181
รูปที่ 5.2.40 ลวดลายปูนปั้นรูปครุฑชุกุนาค และพญานาคที่ซุ้มวัดจุฬามณี.....	181
รูปที่ 5.2.41 ทรายระกาปูนปั้นทำเป็นรูปตัวนาคคล้ายนาคสะดุ้ง.....	181
รูปที่ 5.2.42 ด้านหน้าประตูทางเข้าวิหารวัดราชบูรณะ เมืองพิษณุโลก.....	183
รูปที่ 5.2.43 ด้านในประตูทางเข้าวิหารวัดราชบูรณะ.....	183
รูปที่ 5.2.44 ด้านบนของบานประตู.....	183
รูปที่ 5.2.45 ธรณีสถิงของบานประตูฝังอยู่กับพื้นพระวิหาร.....	183
รูปที่ 5.2.46 บานประตูปูนปั้นวัดจุฬามณีในสมัยรัชกาลที่ 5.....	184
รูปที่ 5.2.47 บานประตูปูนปั้นวัดจุฬามณีบานเดียวกันในปัจจุบัน.....	184
รูปที่ 5.2.48 บานประตูไม้แกะสลักวัดพระแท่นศิลาอาสน์ก่อนโดนไฟไหม้.....	184
รูปที่ 5.2.49 บานประตูไม้แกะสลักวัดพระแท่นศิลาอาสน์.....	184
รูปที่ 5.2.50 ภาพแสดงโครงสร้างหลังคาภายในวิหารวัดราชบูรณะ.....	187
รูปที่ 5.2.51 ภาพแสดงโครงสร้างหลังคาภายในวิหารวัดวังทอง.....	187
รูปที่ 5.2.52 ภาพแสดงโครงสร้างหลังคาภายในวิหารพระพุทธชินราช.....	187
รูปที่ 5.2.53 ภาพแสดงปลายเด้าที่มีเดือยยื่นมารับเชิงกลอนที่วิหารวัดราชบูรณะ.....	187
รูปที่ 5.2.54 ภาพแสดงปลายเด้าที่มีเดือยยื่นมารับเชิงกลอนที่วิหารวัดวังทอง.....	187
รูปที่ 5.2.55 รวบจอมสังคโลกในสมัยสุโขทัย.....	189
รูปที่ 5.2.56 รวบจอมสังคโลกในสมัยสุโขทัย.....	189
รูปที่ 5.2.57 หางหงส์รูปมกรทำจากสังคโลกในสมัยสุโขทัย.....	189
รูปที่ 5.2.58 หางหงส์รูปมกรทำจากสังคโลกในสมัยสุโขทัย.....	189
รูปที่ 5.2.59 ตัวปิดปลายช่อและแปหลังคาทำจากสังคโลก.....	189
รูปที่ 5.2.60 ตัวปิดสะพานหนูและเชิงกลอนทำจากสังคโลก.....	189
รูปที่ 5.2.61 บราลีประดับบนปูนทับสันหลังคาทำจากสังคโลก.....	190
รูปที่ 5.2.62 หอพระอุทยานประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์สุโขทัย.....	190
รูปที่ 5.2.63 การใช้ทรายระกาและรวบจอมประดับส่วนหลังคา.....	190
รูปที่ 5.2.64 การใช้หางหงส์รูปมกรที่ทำจากสังคโลกประดับหลังคา.....	190
รูปที่ 5.2.65 รูปด้านหน้าหลังคาพระวิหารพระพุทธชินราช เมืองพิษณุโลก.....	190
รูปที่ 5.2.66 รูปด้านหน้าหลังคาพระวิหารวัดนางพญา เมืองพิษณุโลก.....	190
รูปที่ 5.2.67 หน้าบันพระวิหารพระพุทธชินราช เมืองพิษณุโลก.....	191
รูปที่ 5.2.68 หน้าบันพระวิหาร วัดราชบูรณะ เมืองพิษณุโลก.....	192
รูปที่ 5.2.69 หน้าบันพระอุโบสถ วัดสกัดน้ำมัน เมืองพิษณุโลก.....	193
รูปที่ 5.2.70 สภาพของพระอุโบสถวัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลกในปัจจุบัน.....	196

	หน้า
บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....	
รูปที่ 5.2.71 คันธกุฎี วัดอรัญญิก เมืองพิษณุโลก.....	200
รูปที่ 5.2.72 คันธกุฎี วัดพญาดำ เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.73 คันธกุฎี วัดสระปทุม เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.74 คันธกุฎี วัดสระไช้หน้า เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.75 คันธกุฎี วัดชมชื่น เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.76 คันธกุฎี วัดกุฎีราย เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.77 คันธกุฎี วัดสวนแก้วอุทยานน้อย เมืองศรีสัชนาลัย.....	201
รูปที่ 5.2.78 แนวการก่ออิฐเพ็เป็นแกนภายในฐานขององค์เจดีย์.....	204
รูปที่ 5.2.79 แนวการก่ออิฐเพ็เป็นแกนภายในฐานแปดเหลี่ยมขององค์เจดีย์.....	205
รูปที่ 5.2.80 เจดีย์รายคู่ที่วัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย.....	206
รูปที่ 5.2.81 เจดีย์รายที่วัดอวาสใหญ่ เมืองกำแพงเพชร.....	206
รูปที่ 5.2.82 พระวิหารด้านทิศตะวันตกขององค์พระเจดีย์ช้างล้อม.....	209
รูปที่ 5.2.83 แนวการก่ออิฐฐานรากของพระวิหาร.....	209
รูปที่ 5.2.84 ซุ้มพระทางทิศเหนือ.....	209
รูปที่ 5.2.85 ซุ้มพระทางทิศใต้.....	209
รูปที่ 5.2.86 แนวระเบียงคดวัดพระศรี เมืองสุโขทัย.....	209
รูปที่ 5.2.87 แนวระเบียงคดวัดพระแก้ว เมืองกำแพงเพชร.....	209
รูปที่ 5.2.88 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก.....	210
รูปที่ 5.2.89 หลังคาของพระระเบียงคดที่เข้าไปชนกับหลังคาของพระวิหาร.....	210
รูปที่ 5.2.90 โครงสร้างหลังคาของพระวิหาร.....	210
รูปที่ 5.2.91 โครงสร้างหลังคาของพระระเบียงคด.....	210
รูปที่ 5.2.92 พระวิหารพระศรีศาสดาที่ใช้อาคารในการเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรม.....	210

สารบัญภาพลายเส้น

	หน้า
บทที่ 3 ที่มาของวัดอรุณฤๅณิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และรูปแบบสถาปัตยกรรม	
ภาพลายเส้นที่ 3.3.1 แผนผังเขตพุทธาวาสวัดอรุณฤๅณิก จังหวัดพิษณุโลก.....	39
ภาพลายเส้นที่ 3.4.1 มังเจดีย์ประธาน (พระเจดีย์ช้างล้อม).....	41
ภาพลายเส้นที่ 3.4.2 รูปด้านพระเจดีย์ประธานด้านทิศเหนือ.....	41
ภาพลายเส้นที่ 3.4.3 มังพระวิหารทิศตะวันออก.....	44
ภาพลายเส้นที่ 3.4.4 รูปด้านพระวิหารทิศตะวันออกด้านทิศตะวันออก.....	44
ภาพลายเส้นที่ 3.4.5 รูปด้านพระวิหารทิศตะวันออกด้านทิศใต้.....	44
ภาพลายเส้นที่ 3.4.6 รูปด้านพระวิหารทิศตะวันออกด้านทิศตะวันตก.....	45
ภาพลายเส้นที่ 3.4.7 รูปด้านพระวิหารทิศตะวันออกด้านทิศเหนือ.....	45
ภาพลายเส้นที่ 3.4.8 มังวิหารทิศตะวันตก.....	47
ภาพลายเส้นที่ 3.4.9 มังพระระเบียงคดและซุ้มพระด้านทิศเหนือ.....	48
ภาพลายเส้นที่ 3.4.10 มังพระระเบียงคดและซุ้มพระด้านทิศใต้.....	48
ภาพลายเส้นที่ 3.4.11 มังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายทิศตะวันออกเฉียงเหนือ.....	51
ภาพลายเส้นที่ 3.4.12 มังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายทิศตะวันตกเฉียงเหนือ.....	52
ภาพลายเส้นที่ 3.4.13 มังพื้นพระอุโบสถ.....	53
ภาพลายเส้นที่ 3.4.14 รูปด้านพระอุโบสถด้านทิศตะวันออก.....	54
ภาพลายเส้นที่ 3.4.15 รูปด้านพระอุโบสถด้านทิศใต้.....	54
ภาพลายเส้นที่ 3.4.16 รูปด้านพระอุโบสถด้านทิศตะวันตก.....	54
ภาพลายเส้นที่ 3.4.17 รูปด้านพระอุโบสถด้านทิศเหนือ.....	54
ภาพลายเส้นที่ 3.4.18 มังพื้นและรูปด้านคันธกฐิกิทิศใต้.....	57
บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณฤๅณิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน	
อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
ภาพลายเส้นที่ 4.1.1 แผนผังเมืองเก่าสุโขทัย.....	60
ภาพลายเส้นที่ 4.1.2 แผนผังวัดช้างล้อมด้านทิศตะวันตก.....	61
ภาพลายเส้นที่ 4.1.3 แผนผังวัดช้างล้อมด้านทิศตะวันออก.....	63
ภาพลายเส้นที่ 4.1.4 แผนผังวัดสรวงศ์.....	66
ภาพลายเส้นที่ 4.1.5 แผนผังวัดเจดีย์สี่ห้อง.....	68
ภาพลายเส้นที่ 4.1.6 แผนผังวัดเจดีย์งาม.....	70
ภาพลายเส้นที่ 4.1.7 แผนผังวัดตึก.....	71
ภาพลายเส้นที่ 4.1.8 แผนผังวัดมังกร.....	73
ภาพลายเส้นที่ 4.1.9 แผนผังวัดตระพังทองกลาง.....	75
ภาพลายเส้นที่ 4.1.10 แผนผังวัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย.....	78

บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน

อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....	
ภาพลายเส้นที่ 4.1.11 แผนผังพระมหาธาตุ และหมู่พระวิหารเมืองสุโขทัย.....	79
ภาพลายเส้นที่ 4.1.12 แผนผังพระเจดีย์บรรจุพระอัฐิพระมหาธรรมราชาลิไท.....	82
ภาพลายเส้นที่ 4.1.13 แผนผังสระศรี.....	83
ภาพลายเส้นที่ 4.2.1 แผนผังเมืองศรีสัชชนาลัย.....	85
ภาพลายเส้นที่ 4.2.2 แผนผังวัดช้างล้อม.....	86
ภาพลายเส้นที่ 4.2.3 แผนผังวัดนางพญา.....	89
ภาพลายเส้นที่ 4.2.4 แผนผังวัดสระไช้ไฉ่.....	91
ภาพลายเส้นที่ 4.2.5 แผนผังวัดพญาคำ.....	92
ภาพลายเส้นที่ 4.2.6 แผนผังวัดสระปทุม.....	94
ภาพลายเส้นที่ 4.2.7 แผนผังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองศรีสัชชนาลัย.....	96
ภาพลายเส้นที่ 4.2.8 แผนผังพระปรางค์และหมู่พระวิหารโดยรอบ.....	97
ภาพลายเส้นที่ 4.2.9 แผนผังวัดชมชื่น.....	99
ภาพลายเส้นที่ 4.2.10 แผนผังวัดน้อยจำปี.....	100
ภาพลายเส้นที่ 4.2.11 แผนผังวัดโคกสิงคาราม.....	101
ภาพลายเส้นที่ 4.2.12 แผนผังวัดกุฎีราย.....	103
ภาพลายเส้นที่ 4.2.13 แผนผังวัดเจดีย์เจ็ดแถว.....	105
ภาพลายเส้นที่ 4.2.14 แผนผังวัดสวนแก้วอุทยานน้อย.....	107
ภาพลายเส้นที่ 4.3.1 แผนผังเมืองกำแพงเพชร.....	109
ภาพลายเส้นที่ 4.3.2 แผนผังวัดช้างรอบ.....	110
ภาพลายเส้นที่ 4.3.3 แผนผังวัดช้าง.....	113
ภาพลายเส้นที่ 4.3.4 แผนผังวัดพระแก้ว.....	115
ภาพลายเส้นที่ 4.3.5 แผนผังวัดพระแก้วบริเวณพระเจดีย์ช้างล้อมทางทิศตะวันตก.....	116
ภาพลายเส้นที่ 4.3.6 แผนผังวัดพระนอน.....	118
ภาพลายเส้นที่ 4.4.1 แผนผังเมืองพิษณุโลก.....	121
ภาพลายเส้นที่ 4.4.2 แผนผังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2451.....	124
ภาพลายเส้นที่ 4.4.3 แผนผังองค์พระปรางค์และหมู่พระวิหารที่ทำการศึกษา.....	125
ภาพลายเส้นที่ 4.4.4 ผังวิหารพระพุทธชินราช.....	128
ภาพลายเส้นที่ 4.4.5 รูปด้านหน้าวิหารพระพุทธชินราช.....	129
ภาพลายเส้นที่ 4.4.6 รูปด้านข้างวิหารพระพุทธชินราช.....	129
ภาพลายเส้นที่ 4.4.7 รูปตัดตามยาววิหารพระพุทธชินราช.....	129
ภาพลายเส้นที่ 4.4.8 แผนผังวัดราชบูรณะ.....	138
ภาพลายเส้นที่ 4.4.9 ผังพระวิหารวัดราชบูรณะ.....	140

บทที่ 4 การสำรวจและศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดอรุณญิกและวัดที่เกี่ยวข้องใน

อาณาจักรสมัยสุโขทัย.....

ภาพลายเส้นที่ 4.4.10 รูปด้านหน้าวิหารวัดราชบูรณะ.....	140
ภาพลายเส้นที่ 4.4.11 รูปด้านข้างวิหารวัดราชบูรณะ.....	140
ภาพลายเส้นที่ 4.4.12 รูปตัดตามขวางวิหารวัดราชบูรณะ.....	141
ภาพลายเส้นที่ 4.4.13 รูปตัดตามยาววิหารวัดราชบูรณะ.....	141
ภาพลายเส้นที่ 4.4.14 แผนผังวัดศรีสุคต.....	143
ภาพลายเส้นที่ 4.4.15 แผนผังวัดจุฬามณี.....	145

บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....

ภาพลายเส้นที่ 5.1.1 แผนผังเขตพุทธาวาสวัดอรุณญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	
ภาพลายเส้นที่ 5.2.1 มังเจดีย์ประธาน (พระเจดีย์ช้างล้อม).....	150
ภาพลายเส้นที่ 5.2.2 รูปด้านพระเจดีย์ประธานด้านทิศเหนือ.....	161
ภาพลายเส้นที่ 5.2.3 รูปด้านข้างฐานช้างวัดอรุณญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	161
ภาพลายเส้นที่ 5.2.4 รูปด้านหน้าฐานช้างวัดอรุณญิก จังหวัดพิษณุโลก.....	164
ภาพลายเส้นที่ 5.2.5 ภาพส่วนยอดขององค์เจดีย์วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก สมัยสุโขทัย.....	164
ภาพลายเส้นที่ 5.2.6 ภาพส่วนยอดขององค์เจดีย์วัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก สมัยอยุธยา.....	170
ภาพลายเส้นที่ 5.2.7 มังพื้นเจดีย์ช้างล้อมในสมัยสุโขทัย.....	170
ภาพลายเส้นที่ 5.2.8 มังพื้นเจดีย์ช้างล้อมในสมัยอยุธยา.....	171
ภาพลายเส้นที่ 5.2.9 รูปด้านของพระเจดีย์ช้างล้อมในสมัยสุโขทัย.....	171
ภาพลายเส้นที่ 5.2.10 รูปด้านของพระเจดีย์ช้างล้อมในสมัยอยุธยา.....	171
ภาพลายเส้นที่ 5.2.11 มังพระวิหารทิศตะวันออก.....	171
ภาพลายเส้นที่ 5.2.12 มังแสดงแนวอาคารของพระวิหารในแต่ละสมัย.....	172
ภาพลายเส้นที่ 5.2.13 ชุ่มประตูประปรางค์วัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก.....	174
ภาพลายเส้นที่ 5.2.14 บานประตูวัดพระแท่นศิลาอาสน์.....	182
ภาพลายเส้นที่ 5.2.15 รูปด้านหน้าของวิหารพระพุทธชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ.....	185
ภาพลายเส้นที่ 5.2.16 รูปด้านข้างของวิหารพระพุทธชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ.....	186
ภาพลายเส้นที่ 5.2.17 หน้าบันวิหารพระพุทธชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ.....	186
ภาพลายเส้นที่ 5.2.18 หน้าบันวิหารวัดราชบูรณะ จังหวัดพิษณุโลก.....	191
ภาพลายเส้นที่ 5.2.19 หน้าบันพระอุโบสถวัดสภักดีน้ำมัน จังหวัดพิษณุโลก.....	192
ภาพลายเส้นที่ 5.2.20 มังพระวิหารวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยสุโขทัย.....	193
ภาพลายเส้นที่ 5.2.21 มังพระวิหารวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยอยุธยา.....	194
ภาพลายเส้นที่ 5.2.22 รูปด้านหน้าพระวิหารวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยสุโขทัย.....	194
ภาพลายเส้นที่ 5.2.23 รูปด้านข้างพระวิหารวัดอรุณญิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยสุโขทัย.....	195

บทที่ 5 การสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรม วัดอรุณฤๅณิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.....

ภาพลายเส้นที่ 5.2.24 รูปด้านหน้าพระวิหารวัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยอยุธยา.....	195
ภาพลายเส้นที่ 5.2.25 รูปด้านข้างพระวิหารวัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลก ในสมัยอยุธยา.....	195
ภาพลายเส้นที่ 5.2.26 ผังแสดงแนวอาคารของพระอุโบสถในแต่ละสมัย.....	198
ภาพลายเส้นที่ 5.2.27 ผังพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 1.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.28 รูปด้านหน้าพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 1.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.29 รูปด้านข้างพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 1.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.30 ผังพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 2.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.31 รูปด้านหน้าพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 2.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.32 รูปด้านข้างพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 2.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.33 ผังพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 3.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.34 รูปด้านหน้าพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 3.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.35 รูปด้านข้างพระอุโบสถสมัยสุโขทัย แบบที่ 3.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.36 ผังพระอุโบสถสมัยอยุธยา.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.37 รูปด้านหน้าพระอุโบสถสมัยอยุธยา.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.38 รูปด้านข้างพระอุโบสถสมัยอยุธยา.....	199
ภาพลายเส้นที่ 5.2.39 ผังพื้นและรูปด้านคันธฤๅณิกวัดอรุณฤๅณิกเมืองพิษณุโลก.....	200
ภาพลายเส้นที่ 5.2.40 ผังพื้นวัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลก.....	203
ภาพลายเส้นที่ 5.2.41 ภาพการขึ้นรูปคันธฤๅณิก วัดอรุณฤๅณิก.....	203
ภาพลายเส้นที่ 5.2.42 รูปด้านหน้าคันธฤๅณิก วัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลก.....	203
ภาพลายเส้นที่ 5.2.43 รูปด้านข้างคันธฤๅณิก วัดอรุณฤๅณิก เมืองพิษณุโลก.....	203
ภาพลายเส้นที่ 5.2.44 ผังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายทิศตะวันออกเฉียงเหนือ.....	204
ภาพลายเส้นที่ 5.2.45 ผังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายทิศตะวันตกเฉียงเหนือ.....	205
ภาพลายเส้นที่ 5.2.46 ผังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายคูทิศตะวันออก.....	207
ภาพลายเส้นที่ 5.2.47 ผังพื้นและรูปด้านเจดีย์รายคูทิศตะวันตก.....	207
ภาพลายเส้นที่ 5.2.48 ผังพื้นระเบียงคด ชุ่มพระ และพระวิหารทิศตะวันตก.....	208
ภาพลายเส้นที่ 5.2.49 ผังพื้นพระระเบียงคด ชุ่มพระ	211
ภาพลายเส้นที่ 5.2.50 รูปด้านหน้าพระระเบียงคด ชุ่มพระ	211
ภาพลายเส้นที่ 5.2.51 รูปด้านข้างพระระเบียงคด ชุ่มพระ	211
ภาพลายเส้นที่ 5.2.52 ผังพื้นพระวิหารทิศตะวันตก.....	212
ภาพลายเส้นที่ 5.2.53 รูปด้านหน้าพระวิหารทิศตะวันตก.....	212
ภาพลายเส้นที่ 5.2.54 รูปด้านข้างพระวิหารทิศตะวันตก.....	212

	หน้า
บทที่ 6 บทสรุป	
ภาพลายเส้นที่ 6.1 ผังบริเวณเขตพุทธาวาสวัดอรุณญิก ในสมัยสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก.....	215
ภาพลายเส้นที่ 6.2 รูปด้านโดยรวมทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส วัดอรุณญิก ในสมัยสุโขทัย	216
ภาพลายเส้นที่ 6.3 รูปด้านโดยรวมทางทิศเหนือของเขตพุทธาวาส วัดอรุณญิก ในสมัยสุโขทัย.....	216
ภาพลายเส้นที่ 6.4 ผังบริเวณเขตพุทธาวาสวัดอรุณญิก ในสมัยอยุธยา จังหวัดพิษณุโลก.....	217
ภาพลายเส้นที่ 6.2 รูปด้านโดยรวมทางทิศตะวันออกของเขตพุทธาวาส วัดอรุณญิก ในสมัยอยุธยา	218
ภาพลายเส้นที่ 6.3 รูปด้านโดยรวมทางทิศเหนือของเขตพุทธาวาส วัดอรุณญิก ในสมัยอยุธยา.....	218

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย